JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

WIZARA YA KILIMO

MWONGOZO WA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA RUZUKU YA MBEGU ZA MAHINDI ZILIZOTHIBITISHWA UBORA KWA MSIMU WA KILIMO WA MWAKA 2025/2026

Umetolewa na:

Katibu Mkuu,
Wizara ya Kilimo,
Mji wa Serikali Mtumba,
S.L.P 2182,
DODOMA.

Barua pepe: ps@kilimo.go.tz
Tovuti: www.kilimo.go.tz

JULAI, 2025

YALIYOMO

YALIYOMO ... ii
MAANA NA VIFUPISHO VYA MANENO ... iii
DIBAJI ... iv
1.0 UTANGULIZI ... 1
1.1 Chimbuko la Mwongozo ... 1
1.2 Lengo la Mwongozo ... 1
2.0 UTARATIBU WA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA RUZUKU ... 2
2.1 Usajili na Uhuishaji wa Taarifa za Wakulima ... 2
2.2 Usajili wa Wazalishaji/ Waagizaji wa Mbegu za Mahindi ... 2
2.3 Usajili wa Taarifa za Mawakala wa Mbegu ... 2
2.4 Bei elekezi ya mbegu za mahindi katika mpango wa ruzuku ... 3
2.5 Marekebisho ya bei na orodha ya aina za mbegu ... 3
2.6 Usambazaji na Uuzaji wa Mbegu za Mahindi ... 3
2.7 Utoaji wa Elimu na Mafunzo kwa Wadau ... 4
2.8 Usimamizi wa Utoaji wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi ... 4
2.9 Utoaji wa Adhabu ... 4
2.10 Utaratibu wa Malipo ya Ruzuku ya Mbegu ... 4
3.0 MFUMO WA KIDIJITI WA UTEKELEZAJI WA RUZUKU ... 5
3.1 Muundo wa Mfumo wa Kidijiti wa Ruzuku ya Mbegu ... 5
3.2 Mfumo wa Ruzuku ya Mbegu ... 7
3.3 Muundo wa Usimamizi na Uendeshaji wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi ... 8
3.3.1 Kamati ya Taifa ya Uendeshaji wa Mpango wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi ... 8
3.3.2 Kamati ya Taifa ya Ufuatiliaji wa Mpango wa Ruzuku ... 9
3.3.3 Kamati Tendaji (Technical Committee) ya TOSCI ... 9
4.0 NGAZI ZA UTEKELEZAJI NA WAJIBU WA WADAU ... 10
4.1 Wizara ya Kilimo ... 10
4.2 Taasisi ya Kuthibiti Ubora wa Mbegu Tanzania (TOSCI) ... 10
4.3 Sekretarieti za Mikoa ... 11
4.4 Mamlaka za Serikali za Mitaa ... 12
4.5 Wazalishaji/Waagizaji wa Mbegu ... 12
5.0 UTARATIBU WA KUPOKEA MALALAMIKO ... 14
6.0 MAMBO YA KUZINGATIA ... 15
7.0 UHUISHAJI WA MWONGOZO ... 15

MAANA NA VIFUPISHO VYA MANENO

i. Vifupisho Vya Maneno

ASA	-	Agricultural Seed Agency
EFD	-	Electronic Fiscal Device
OR-TAMISEMI	-	Ofisi ya Rais Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa
TADCOS	-	Tanzania Agrodealers Cooperative Society
TANADA	-	Tanzania National Agrodealers Association
TASTA	-	Tanzania Seed Traders Association
TOSCI	-	Tanzania Official Seed Certification Institute

ii. Maana ya Maneno mbalimbali yaliyotumika

"Mfanyabiashara" Maana yake ni Mtu binafsi anayejihusisha na uuzaji na usambazaji wa mbegu

"Wakala" Maana yake ni Mtu yeyote anayefanya biashara ya pembejeo ya mbegu

"Waagizaji" Maana yake ni Kampuni, Taasisi au mtu binafsi aliyesajiliwa anaeagiza mbegu kutoka nje ya Nchi

"Wazalishaji" Maana yake ni Kampuni, Taasisi au mtu binafsi aliyesajili kwa ajili ya kuzalisha mbegu bora hapa Nchini

"Mfumo wa kidijiti" Maana yake ni mfumo wa kidijiti wa pembejeo za kilimo

DIBAJI

Serikali katika msimu wa kilimo wa mwaka 2025/2026 inatekeleza Mpango wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi zilizothibitishwa Ubora (certified seeds) kwa wakulima kwa kutumia Mfumo maalum wa kidijiti wa utoaji wa ruzuku za pembejeo za kilimo. Pia, mfumo huo unatumika kusajili wakulima, wazalishaji/waagizaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora, mawakala wa pembejeo na kuratibu usambazaji wa mbegu hizo kwa wakulima na kusimamia malipo ya ruzuku.

Lengo la kutoa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima ni kuchochea matumizi ya mbegu bora ili kuongeza uzalishaji na tija katika zao la mahindi, kuimarisha usalama wa chakula, kuongeza upatikanaji wa malighafi za viwanda na kipato kwa mkulima. Utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora utazingatia taarifa za usajili wa wakulima na bajeti ya Serikali. Matumizi ya Mfumo wa Kidijiti katika kutoa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima yatapunguza mianya ya udanganyifu na kuimarisha usimamizi.

Wizara ya Kilimo kupitia Taasisi ya Kuthibiti Ubora wa Mbegu Tanzania (Tanzania Official Seed Certification Institute - TOSCI) itakuwa na jukumu la kuratibu na kusimamia utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora na kuainisha orodha ya aina za mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora zitakazohusika kwenye mpango huu wa ruzuku. Aidha, katika mpango huu wa ruzuku mkulima atanunua mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa bei ya ruzuku kulingana na ukubwa wa shamba lake la mahindi.

Mwongozo huu umeainisha wadau mbalimbali na wajibu wao katika kufanikisha utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima kwa msimu wa kilimo wa mwaka 2025/2026. Wadau hao ni pamoja na Wizara ya Kilimo, TOSCI, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Wazalishaji/Waagizaji wa Mbegu, Mawakala (Agrodealers) wa Mbegu, Taasisi za Fedha, Wakulima wa zao la mahindi na wadau wengine muhimu.

Ninatoa wito kwa wadau wa Sekta ya Kilimo (mazao) nchini kutumia Mwongozo huu kikamilifu kwa kutekeleza wajibu wa kila mdau ili kufikia malengo yaliyokusudiwa.

Gerald G. Mweli, *ndc*
KATIBU MKUU
WIZARA YA KILIMO

1.0 UTANGULIZI

Zao la mahindi ni miongoni mwa mazao ya chakula yanayolimwa na wakulima wengi katika Mikoa yote nchini Tanzania.Pamoja na umuhimu huo, tija katika zao hili ni ndogo ikiwa ni wastani wa tani 2.0 kwa hekta kitaifa ikilinganishwa na uwezo wa kufikia tani 7.5 kwa hekta kwa kilimo cha mvua na tani 13 kwa kilimo cha umwagiliaji. Lengo la Ajenda 10/30 ni kufikia tija ya tani 4.0 kwa hekta ifikapo 2030.

Katika msimu wa 2025/2026, Serikali kupitia Wizara ya Kilimo inaendelea kutekeleza mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima kwa lengo la kupunguza gharama ya upatikanaji na kuongeza matumizi ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora ili kuongeza uzalishaji na tija katika zao la mahindi, kuimarisha usalama wa chakula, kuongeza upatikanaji wa malighafi za viwanda na kipato kwa mkulima. Utekelezaji wa Mpango huu wa ruzuku ya mbegu bora ya mahindi unalenga kuhamasisha wakulima kuongeza uzalishaji wa mahindi kwa kuwezesha utoaji wa tani 52,000 za mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima katika mikoa yote nchini.

1.1 Chimbuko la Mwongozo

Chimbuko la Mwongozo ni uwepo wa mpango wa Serikali wa kutoa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima ili kuwawezesha kununua na kutumia mbegu bora katika uzalishaji wa zao la mahindi.

1.2 Lengo la Mwongozo

Kutoa utaratibu wa utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi Zilizothibitishwa Ubora kwa wakulima katika msimu wa mwaka 2025/2026 ili kuongeza uzalishaji na tija ya zao la mahindi nchini.

1.3 Malengo mahsusi ya Mwongozo

i. Kutoa utaratibu wa usambazaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima waliosajiliwa kwa utaratibu wa Mpango wa Ruzuku.

ii. Kuainisha vigezo vya wakulima watakaonufaika na Mpango wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi Zilizothibitishwa Ubora.

iii. Kuhakikisha wakulima wanapata mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakati na kwa bei ya ruzuku.

iv. Kuweka mfumo wa ufatiliaji, tathimini na uwajibikaji.

2.0 UTARATIBU WA UTEKELEZAJI WA MPANGO WA RUZUKU

2.1 Usajili na Uhuishaji wa Taarifa za Wakulima

Usajili wa wakulima watakaonufaika na Ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora utafanyika kupitia taratibu za usajili wa wakulima kwenye mfumo wa kidijiti wa ruzuku ya pembejeo za kilimo. Wanufaika wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora ni mkulima mmoja mmoja, vikundi vya wakulima vilivyosajiliwa, Vyama vya Ushirika, Taasisi na Kampuni zinazojihusisha na kilimo baada ya kusajiliwa na kupata namba ya utambulisho ya mkulima kutoka kwenye mfumo.

Ili mkulima aweze kusajiliwa anapaswa kuwa na namba yake ya simu wakati wa usajili na namba hiyo ndiyo itatumika kupokea namba ya utambulisho wa mkulima atakayotumia kununua mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora. Mkulima hataruhusiwa kutumia namba ya simu ya mtu mwingine wakati wa usajili au wakati wa kununua mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora. Aidha, kwa mkulima aliyepoteza namba ya simu au anayehitaji kuongeza eneo la shamba anapaswa kuwasiliana na Afisa Ugani wa eneo lake ili aweze kuhuisha taarifa zake.

2.2 Usajili wa Wazalishaji/ Waagizaji wa Mbegu za Mahindi

Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora (certified seeds) watakaoshiriki katika usambazaji wa mbegu za ruzuku watapaswa kufuata hatua zifuatazo:-

i. Kusajiliwa kwenye mfumo wa ruzuku kwa ajili ya kushiriki mpango wa ruzuku, wazalishaji/waagizaji watapaswa kuwasilisha TOSCI taarifa zifuatazo:-
   a) Kibali cha kuuza mbegu kutoka TOSCI;
   b) Leseni ya biashara ya pembejeo;
   c) Namba ya utambulisho ya mlipa kodi; na
   d) Namba ya usajili kutoka BRELA.
ii. Kuwasilisha TOSCI taarifa za mawakala wake na vituo vya usambazaji wa mbegu kwa wakulima katika kila Mkoa, Wilaya na Kata wanakotoa huduma; na
iii. Mwombaji aliyekidhi vigezo atasajiliwa na kupewa akaunti ya mtumiaji ya kuingilia kwenye mfumo (user account) na kusaini mkataba utakaoandaliwa na TOSCI.

2.3 Usajili wa Taarifa za Mawakala wa Mbegu

Usajili wa mawakala utafanywa na TOSCI kwa kuzingatia orodha iliyowasilishwa na wazalishaji/waagizaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora. Mawakala

watakaoshiriki kusambaza mbegu hizo kwa mpango wa ruzuku watapaswa kuzingatia mambo yafuatayo:-

i) Kusajiliwa kwenye mfumo wa ruzuku kwa ajili ya kushiriki mpango wa ruzuku. Mawakala watapaswa kuwasilisha kwa wazalishaji/waagizaji wa mbegu taarifa zifuatazo:-
    a) Kibali cha kuuza mbegu kutoka TOSCI;
    b) Leseni ya biashara ya pembejeo; na
    c) Namba ya utambulisho ya mlipa kodi.
ii) Kuwasiliana na TOSCI juu ya mabadiliko ya taarifa zilizosajiliwa kwenye mfumo kwa msimu 2024/2025 ili ziweze kuhuishwa; na
iii) Kuhakikisha kuwa vituo vya mauzo ya mbegu zilizothibitishwa ubora katika ngazi ya Mkoa, Wilaya na Kata vimesajiliwa na TOSCI.

2.4 Bei elekezi ya mbegu za mahindi katika mpango wa ruzuku

Kabla ya msimu wa kilimo kuanza, TOSCI baada ya kupokea mapendekezo kutoka kwa wadau wa tasnia ya mbegu itatangaza bei elekezi ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora (certified seeds) kwa msimu wa 2025/2026 kulingana na aina ya mbegu za mahindi (OPV na Hybrid). Kwa mujibu wa Mwongozo huu, bei elekezi itaanza kutumika tarehe 30 Julai, 2025 na kuhuishwa kwenye mfumo wa utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi.

2.5 Marekebisho ya bei na orodha ya aina za mbegu

TOSCI inaweza kurekebisha orodha iwapo kutakuwa na aina nyingine ya mbegu ya mahindi au mbegu mpya itakayosajiliwa, kufanyiwa tathmini na kuainishwa kwa bei ya ukomo au kufanya maboresho ya bei ukomo kwa aina za mbegu zilizoainishwa. Aidha, Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu za mahindi wanaweza kuwasilisha kwa TOSCI maombi ya kuongeza aina ya mbegu za mahindi kwenye orodha ya aina za mbegu za mahindi.

2.6 Usambazaji na Uuzaji wa Mbegu za Mahindi

Usambazaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora utafanywa na Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu. Uuzaji wa mbegu kwa wakulima utafanywa na mawakala, Vyama vya Ushirika, au taasisi itakayosainiwa kwenye mfumo wa kidijiti wa ruzuku.

Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu watapaswa kuhakikisha kwamba mawakala, Vyama vya Ushirika, au taasisi iliyosajiliwa ina mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora katika kipindi chote cha msimu wa kilimo ili kukidhi mahitaji ya wakulima.

2.7 Utoaji wa Elimu na Mafunzo kwa Wadau

Utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima utahusisha utoaji wa elimu na mafunzo kwa wadau mbalimbali watakaoshiriki katika mpango wa ruzuku. Kila ngazi ya utekelezaji ina jukumu la kutoa elimu kwa wadau kuhusu mpango wa utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi kwa wakulima ili kujenga uelewa namna ruzuku inavyotolewa.

2.8 Usimamizi wa Utoaji wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi

Usimamizi wa mpango wa utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora utahusisha Wizara ya Kilimo kutenga bajeti ya kugharamia ruzuku na kuunda kamati itakayofanya ufuatiliaji na tathmini ya mpango huo. Majukumu hayo kwa Wizara ya Kilimo yatatekelezwa kwa kushirikiana na TOSCI na OR-TAMISEMI katika ngazi ya Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa.

2.9 Utoaji wa Adhabu

Utekelezaji wa Mwongozo huu utazingatia Sheria za Tanzania, Miongozo na maelekezo mbalimbali ya Serikali. Sheria hizo ni pamoja na Sheria ya Mbegu (Sura 308) pamoja na marekebisho yake na Kanuni zake. Hatua hizo zinakusudia kuhakikisha wadau katika tasnia ya mbegu wanatekeleza majukumu yaliyoainishwa katika Mwongozo huu na kuhakikisha kuwa wakulima wananufaika na mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora pamoja na kuchukua hatua za kisheria, kiutawala na kinidhamu kwa yeyote atakayekiuka utekelezaji wa mwongozo au maelekezo yatakayotolewa kuhususiana na mwongozo huu.

Aidha, mdau yeyote atakayekiuka utaratibu ulioainishwa katika mwongozo huu atachukuliwa hatua za kisheria endapo atatiwa hatiani na mahakama yenye mamlaka atapewa adhabu kwa mujibu wa Sheria husika za nchi. Sheria hizo ni pamoja na Sheria ya Kanuni ya Adhabu (Sura ya 16); Sheria ya Mwenendo wa Makosa ya Jinai (Sura ya 20); Sheria ya Kuzuia na Kupambana na Rushwa (Sura ya 329) na Sheria ya Uhujumu Uchumi (Sura ya 200).

2.10 Utaratibu wa Malipo ya Ruzuku ya Mbegu

Mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora zitauzwa na kusambazwa kwa wakulima na wazalishaji/waagizaji, Vyama vya Ushirika au mawakala wao waliosajiliwa kwenye mfumo wa ruzuku kwa kuwasilisha madai ya huduma walizozitoa kwa wakulima kwa utaratibu ufuatao:-

i) Wazalishaji/Waagizaji watawasilisha TOSCI hati ya madai ya mbegu zilizouzwa kwa wakulima, *Delivery Note*, orodha ya wakulima walionunua mbegu, aina ya mbegu na kiasi cha mbegu zilizonunuliwa, orodha ya mawakala waliouza mbegu, barua ya maombi ya malipo na risiti ya kielekitroniki (EFD receipt) kupitia mfumo wa kidijiti wa ruzuku;
ii) TOSCI itahakiki na kuidhinisha malipo ya fedha ya ruzuku kwa Wazalishaji/Waagizaji husika baada ya kupokea madai na kufanya usuluhishi (reconciliation) wa huduma iliyotolewa; na
iii) TOSCI itafanya malipo kwa kuzingatia bei elekezi ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa aina husika kama ilivyoainishwa kwenye kipengele cha 2.4.

3.0 MFUMO WA KIDIJITI WA UTEKELEZAJI WA RUZUKU

3.1 Muundo wa Mfumo wa Kidijiti wa Ruzuku ya Mbegu

Utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa mwaka wa 2025/2026, utatumia mfumo maalum wa kidijiti unaotumika katika utoaji wa ruzuku ya pembejeo (**Agricultural Input Subsidy System**). Mfumo huo, utatumika kusajili, kuhakiki taarifa za wakulima, wazalishaji/waagizaji wa mbegu, mawakala wa mbegu na kufanya malipo kwa wazalishaji/waagizaji wa mbegu waliotoa huduma. Vilevile, Mfumo utahusisha ushiriki wa Wizara ya Kilimo, Taasisi za Kifedha na TOSCI. Muundo wa Mfumo wa Kidijiti wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi umeainishwa kwenye **Kielelezo Na. 1**.

KIELELEZO NA.1:
Muundo wa Mfumo wa Kidijiti wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi Zilizothibitishwa Ubora

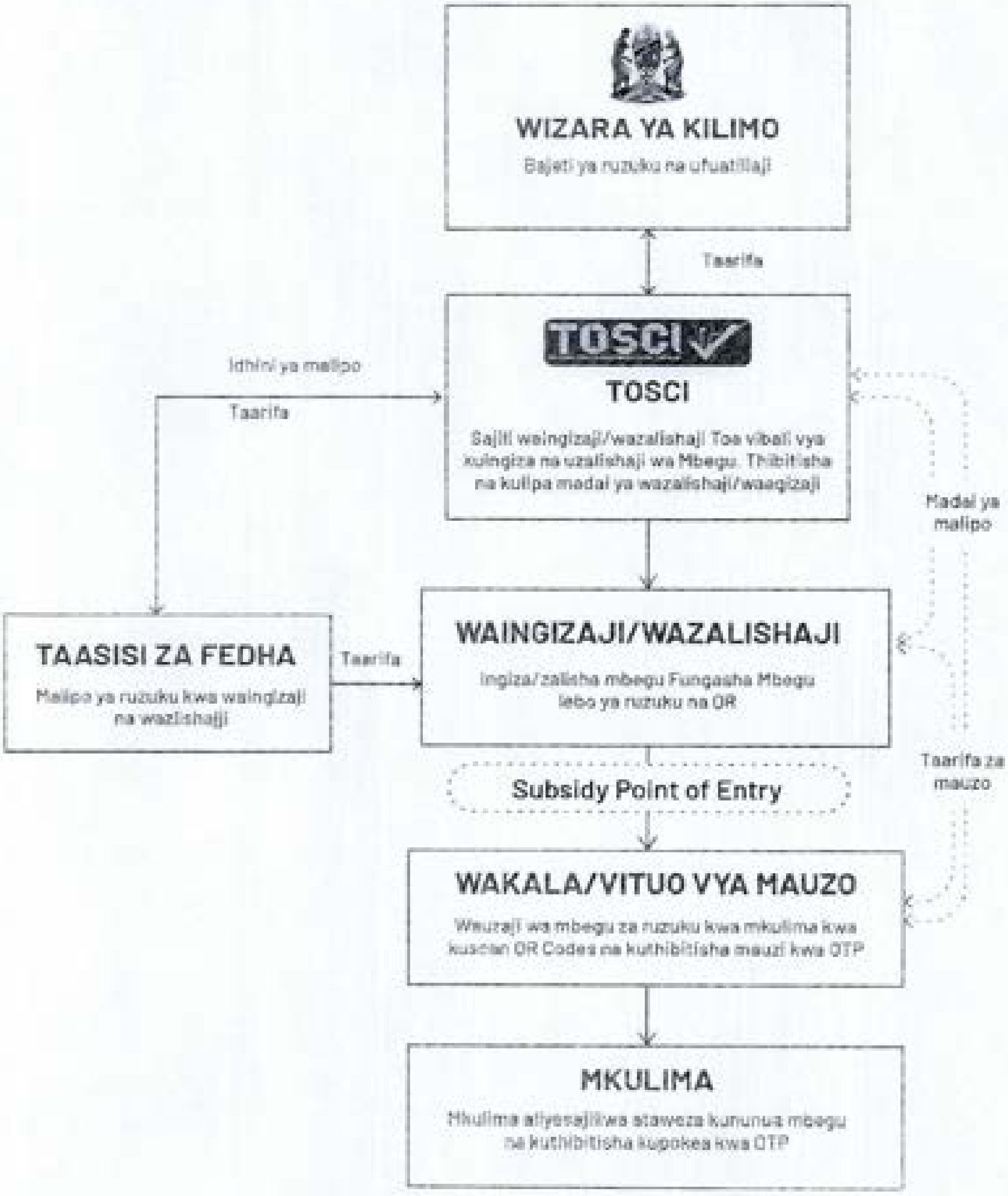

3.2 Mfumo wa Ruzuku ya Mbegu

Mfumo wa kidigiti utakaotumika katika utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa msimu wa 2025/2026, utazingatia utaratibu ufuatao:-

i) Wazalishaji/waagizaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora waliosajiliwa kwa mujibu wa mwongozo na utaratibu wa usajili watapewa namba za utambulisho kuthibitisha ushiriki wao, sambamba na namba hizo watapewa uwezo wa kuingia kwenye mfumo kupitia kurasa zao (**portal**);
ii) Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora watasambaza mbegu kwa mawakala waliosajiliwa. Wazalishaji/Waagizaji watatoa kiasi cha mbegu (Stock) kwenda kwa wakala ambaye atapokea kiasi hicho cha mbegu (Stock) kupitia mfumo wa kidijiti. Kiasi cha mbegu (Stock) kitakachotolewa kwenye maghala husika kwenda kwa wakala kitafuatiliwa kwenye mfumo kuanzia ngazi ya Wazalishaji/Waagizaji hadi kwa mkulima;
iii) Wazalishaji/Waagizaji, Mawakala na vituo vyote vya mauzo havitaruhusiwa kuuza mbegu za mahindi nje ya utaratibu wa ruzuku;
iv) Mkulima aliyesajiliwa na kuhakikiwa taarifa zake ataenda kwa Wakala/Kituo cha mauzo ya mbegu na kuonesha namba ya utambulisho ili aweze kununua mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kupitia mfumo wa ruzuku;
v) Mfanyabiashara/wakala ataingiza namba ya utambulisho wa mkulima kwenye mfumo na kuhakiki taarifa zake (Jina kamili, eneo analoishi na ukubwa wa shamba) na kuingiza idadi ya mifuko ya mbegu anazopaswa kulipia kwa wakati huo kabla ya kumuuzia mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
vi) Baada ya mfanyabiashara/wakala kuhakiki namba ya mkulima kwenye mfumo, ataskani *QR code* kwa kila mfuko wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora zinazouzwa na taarifa za mbegu hizo zitaingia kwenye mfumo wa kidijitali;
vii) Mkulima atapokea meseji fupi nyenye namba ya siri ya muda *(One Time Password-OTP)* ambayo itatumika ndani ya dakika tano. Baada ya kupokea namba hiyo, mkulima atampa mfanyabiashara/wakala namba hiyo ili kuthibitisha manunuzi ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kufanyika;
viii) Baada ya kuthibitisha, mkulima atamlipa mfanyabiashara/wakala fedha taslimu kwa ajili ya kiasi cha mbegu anachohitaji kununua kwa kuzingatia bei elekezi iliyotangazwa na Serikali;
ix) Wakala atatoa risiti ya EFD kwa mkulima baada ya kupokea malipo;
x) Taarifa za mauzo zitaonekana kwenye ukurasa (portal) wa Wazalishaji/Waagizaji husika na TOSCI;
xi) Wazalishaji/Waagizaji watawasilisha hati ya madai TOSCI kulingana na kiasi cha mbegu bora ambacho kimeuzwa kwa wakulima;
xii) TOSCI itahakiki madai yaliyowasilishwa na kuidhinisha malipo ya fedha ya ruzuku kwa Wazalishaji/Waagizaji husika; na

xiii) Malipo kwa Wazalishaji/Waagizaji yatafanyika kwa kuzingatia taratibu za malipo ya Serikali.

3.3 Muundo wa Usimamizi na Uendeshaji wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi

3.3.1 Kamati ya Taifa ya Uendeshaji wa Mpango wa Ruzuku ya Mbegu za Mahindi

Kamati ya Taifa ya Uendeshaji wa Mpango wa Ruzuku ya Mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora (*National Subsidy Steering Committee)* itakuwa na wajumbe wafuatao: -

Mhusika	**Wadhifa**
Waziri wa Kilimo	Mwenyekiti
Katibu Mkuu Wizara ya Kilimo	Mjumbe
Katibu Mkuu Wizara ya Fedha	Mjumbe
Katibu Mkuu OR- TAMISEMI	Mjumbe
Mwakilishi wa kampuni za Mbegu Tanzania (TASTA)	Mjumbe
Mkurugenzi wa Sera na Mipango – Wizara ya Kilimo	Mjumbe
Mkurugenzi wa Idara ya Maendeleo ya Mazao – Wizara ya Kilimo	Mjumbe
Mkurugenzi Tawala za Mikoa- OR-TAMISEMI	Mjumbe
Afisa Mtendaji Mkuu - ASA	Mjumbe
Mwenyekiti wa Kamati Tendaji ya TOSCI	Sekretarieti
Mkurugenzi Mkuu TOSCI	Katibu

Mwenyekiti wa Kamati anaweza kualika mdau yoyote kushiriki kikao cha kamati kulingana na ajenda za kikao husika. Majukumu ya Kamati ya Usimamizi na Uendeshaji wa Ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora yatakuwa kama ifuatavyo:-

i) Kuidhinisha vigezo vitakavyotumika kutoa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima;
ii) Kuhakikisha kuwa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora unapata fedha na zinatolewa kwa wakati;
iii) Kupokea na kujadili taarifa ya utekelezaji mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora; na
iv) Kutoa maelekezo mahsusi kwa ajili ya kufanikisha lengo la Serikali la utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima.

3.3.2 Kamati ya Taifa ya Ufuatiliaji wa Mpango wa Ruzuku

Kamati ya Taifa ya Ufuatiliaji wa Mpango wa Ruzuku itaundwa na Katibu Mkuu Wizara ya Kilimo. Kamati hii itakuwa na Mwenyekiti, Katibu na Wajumbe wasiozidi kumi (10) ambao watakuwa na majukumu yafuatayo:-

i) Kufuatilia utekelezaji wa mpango wa ruzuku katika Mikoa na Halmashauri za Wilaya;
ii) Kuhakiki kanzidata ya wakulima waliosajiliwa na Mamlaka ya Serikali za Mitaa;
iii) Kufuatilia mwenendo wa uuzaji na matumizi ya mbegu kwa wakulima;
iv) Kutathmini taarifa za utekelezaji zinazotolewa na TOSCI, Mikoa na Halmashauri za Wilaya na kuiwasilisha kwa Kamati ya Taifa ya Usimamizi na Uendeshaji wa Mpango wa Ruzuku (National Subsidy Steering Committee); na
v) Kubaini changamoto zilizopo na kuzipatia ufumbuzi kwa kushauriana na Wizara ya Kilimo, Sekeretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa ili kuongeza ufanisi wa utekelezaji wa mpango wa ruzuku.

3.3.3 Kamati Tendaji (Technical Committee) ya TOSCI

Kamati Tendaji itasimamia utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora na itaundwa na Mkurugenzi Mkuu wa TOSCI. Kamati hii itakuwa na Mwenyekiti, Katibu na Wajumbe wasiozidi kumi (10) na itakuwa na majukumu yafuatayo:-

i) Kusajili Wazalishaji/waagizaji na mawakala wa mbegu watakaoshiriki katika mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
ii) Kuratibu uandaaji na utiaji saini wa mikataba kati ya TOSCI na Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu;
iii) Kutoa elimu ya mfumo wa ruzuku ya mbegu za mahindi kwa wadau;
iv) Kuwa sekretarieti ya Kamati ya Taifa ya Usimamizi na Uendeshaji wa Mpango wa Ruzuku;
v) Kuratibu shughuli za uhamasishaji wa mpango wa ruzuku (*program promotion*) ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
vi) Kuratibu shughuli za ufuatiliaji na tathmini; na
vii) Kuandaa taarifa ya utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu bora kwa robo mwaka, nusu mwaka na mwaka na kuiwasilisha kwenye Kamati ya Taifa ya Usimamizi na Uendeshaji wa Mpango wa Ruzuku (National Subsidy Steering Committee).

4.0 NGAZI ZA UTEKELEZAJI NA WAJIBU WA WADAU

Utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora unahusisha ngazi mbalimbali za utekelezaji na majukumu yake. Ngazi zitakazohusika katika mpango wa ruzuku ni Wizara ya Kilimo, TOSCI, Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa, Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu, Mawakala wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora, Taasisi za Fedha na Wakulima. Taasisi mbalimbali vitakuwa na majukumu tofauti ya utekelezaji kama ifuatavyo:-

4.1 Wizara ya Kilimo

Majukumu ya Wizara ya Kilimo yatakuwa kama ifuatavyo:-

i) Kutenga bajeti kwa ajili ya kugharamia Mpango wa Ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
ii) Kufuatilia upatikanaji wa fedha za ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
iii) Kuunda Kamati ya Taifa ya Uendeshaji wa Mpango wa Ruzuku (National Subsidy Steering Committee) na Kamati ya Taifa ya Ufuatiliaji na Tathimini ya Mpango wa Ruzuku;
iv) Kutoa Mwongozo wa Utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya Mbegu kwa wadau;
v) Kutoa maelekezo yatakayowezesha utekelezaji wa mpango wa ruzuku;
vi) Kufanya ufuatiliaji wa utekelezaji ili kuhakikisha kuwa mpango wa ruzuku unatekelezwa kwa mujibu wa Mwongozo uliotolewa; na
vii) Kushughulikia masuala mengine yatakayohitaji maamuzi ya Wizara.

4.2 Taasisi ya Kuthibiti Ubora wa Mbegu Tanzania (TOSCI)

Majukumu ya TOSCI yatakuwa kama ifuatavyo:-

i) Kusajili Wazalishaji/Waagizaji na mawakala wa mbegu zilizothibitishwa ubora;
ii) Kushirikiana na Mamlaka ya Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kuhamasisha na kusajili wakulima kwenye mfumo wa ruzuku ya pembejeo za kilimo;
iii) Kusimamia utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
iv) Kuunda Kamati Tendaji kwa ajili ya usimamizi na utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
v) Kusaini mikataba ya makubaliano na Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu waliosajiliwa kwa ajili ya kuuza mbegu kwa wakulima katika mpango wa ruzuku;
vi) Kuingia mikataba na watoa huduma mbalimbali ambao wanawezesha utekelezaji wa Mpango wa Ruzuku ya Mbegu;

vii) Kushirikiana na Wizara ya Kilimo, kupanga na kutangaza bei elekezi ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora na kusimamia utekelezaji wake;
viii) Kushirikiana na wadau wa mbegu katika kufanikisha utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
ix) Kutoa elimu kwa umma kuhusu utaratibu wa utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa kushirikiana na Sekretarieti za Mikoa, Mamlaka za Serikali za Mitaa na wadau wengine muhimu;
x) Kufungua na kusimamia akaunti maalum zitakazotumika kupokea na kulipa fedha za ruzuku kwa watoa huduma;
xi) Kuidhinisha malipo ya ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora zilizouzwa kwa wakulima;
xii) Kufanya usuluhishi wa malipo ya ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora mara kwa mara;
xiii) Kutoa adhabu kwa mtu yoyote atakayebainika kufanya udanganyifu kinyume na taratibu zilizoainishwa kwenye Mwongozo huu au kwenda kinyume na Sheria ya Mbegu, Sheria Na. 18 ya Mwaka 2003 na Kanuni zake;
xiv) Kupokea na kushughulikia malalamiko/changamoto za utekelezaji zinazohusu mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora na kuwasilisha taarifa Wizara ya Kilimo;
xv) Kushirikiana na Wizara ya Kilimo na Mamlaka ya Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kufuatilia na kutathmini utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima; na
xvi) Kuandaa taarifa ya utekelezaji wa mpango wa utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kila robo ya mwaka na kuiwasilisha Wizara ya Kilimo.

4.3 Sekretarieti za Mikoa

Majukumu ya Sekretarieti za Mikoa yatakuwa kama ifuatavyo:-

i) Kusimamia Halmashauri zote zilizopo kwenye mikoa husika ili zitekeleze kwa ufanisi majukumu yake kwa mujibu wa mwongozo wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
ii) Kushirikiana na TOSCI katika kuhamasisha wakulima kujisajili kwenye mfumo wa kidijiti na kuwezesha kupatikana kwa namba maalum za wakulima zitakazotumika kununulia mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa bei ya ruzuku;
iii) Kufuatilia utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora katika kila Halmashauri zilizopo kwenye mkoa husika; na
iv) Kuhamasisha wafanyabiashara wa pembejeo za kilimo kufungua vituo vya mauzo ya mbegu bora katika maeneo ya uzalishaji;
v) Kuandaa taarifa ya utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kila mwezi na kuiwasilisha Wizara ya Kilimo na TOSCI.

4.4 Mamlaka za Serikali za Mitaa

Majukumu ya Mamlaka za Serikali za Mitaa yatakuwa ni : -

i) Kuhamasisha matumizi ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora katika kuongeza uzalishaji wa zao la mahindi;
ii) Kushirikiana na TOSCI katika kuhamasisha wakulima kujisajili kwenye mfumo wa kidijiti na kuwezesha kupatikana kwa namba maalum za wakulima zitakazotumika kununulia mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa bei ya ruzuku;
iii) Kuhamasisha wafanyabiashara wa pembejeo za kilimo kufungua vituo vya mauzo ya mbegu bora katika maeneo ya uzalishaji;
iv) Kusajili wakulima kwenye mfumo wa kidijiti ili waweze kunufaika na ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
v) Kusimamia usambazaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima kwa kuzingatia bei elekezi zitakazotangazwa na Serikali;
vi) Kupokea maoni kutoka kwa wafanyabiashara wa mbegu kuhusu hali ya usambazaji wa mbegu za ruzuku na kutoa mapendekezo kwa TOSCI pale inapotokea changamoto za usambazaji;
vii) Kutoa elimu kwa wadau wote kwenye ngazi ya Mamlaka za Serikali za Mitaa kuhusu mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora; na
viii) Kuandaa taarifa ya utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kila robo ya mwaka na kuiwasilisha Ofisi ya Mkuu wa Mkoa.

4.5 Wazalishaji/Waagizaji wa Mbegu

Kampuni zinazojihusisha na uzalishaji na uagizaji wa mbegu zitakuwa na majukumu yafuatayo:-

i) Kujisajili kushiriki katika mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
ii) Kuzalisha au kuingiza nchini mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora zitakazouzwa kwa bei ya ruzuku kwa wakulima;
iii) Kusaini mikataba ya utoaji wa huduma ya uuzaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora katika mpango wa ruzuku baina yake na TOSCI;
iv) Kuwasilisha TOSCI orodha ya mawakala watakaofanya nao kazi ya usambazaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;
v) Kuhakikisha kuwa mikataba wanayoingia na mawakala wao wa kusambaza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora inaelekeza mawakala kupewa mbegu wakati wote wa msimu ili wakulima waweze kununua pale wanapohitaji;
vi) Kuingiza kwenye mfumo wa kidijiti taarifa za mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora zilizozalishwa/kuingizwa nchini na kusambazwa kwenye vituo vya mauzo au kuuzwa kwa mawakala kupitia mpango wa ruzuku;

vii) Kuhakikisha mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora zinafungashwa katika mifuko ambayo imebandikwa lebo ya TOSCI iliyoandikwa "**MBEGU ZA RUZUKU**"

viii) Kuwasimamia mawakala waliongia nao mikataba ili kuhakikisha wanafikisha na kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima kwa kufuata utaratibu kwa mujibu wa Mwongozo huu au Sheria ya Mbegu, Sheria Na. 18 ya Mwaka 2003 pamoja na marekebisho yake na Kanuni zake; na

ix) Kuwasilisha madai ya fedha za ruzuku kwa TOSCI baada ya kusambaza na kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakulima.

4.6 Mawakala (Agrodealers) wa Mbegu

Majukumu ya Mawakala (Agrodealers) wa mbegu yatakuwa kama ifuatavyo:-

i) Kuingia mkataba na wazalishaji/waagizaji wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa ajili ya kushiriki katika mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi kwa wakulima;

ii) Kuhakikisha wanaanzisha vituo vya mauzo karibu na maeneo ya uzalishaji ili kupunguza umbali wa kufuata mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora;

iii) Kutumia mfumo wa kidijiti wa ruzuku ya pembejeo za kilimo katika kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa mkulima;

iv) Kuhakikisha mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora za ruzuku zinasambazwa na kuuzwa kwa wakulima kwa bei ya ruzuku wakati wote wa msimu wa 2025/2026; na

v) Kutoa taarifa kwa TOSCI kuhusu viashiria vya udanganyifu vitakavyojitokeza wakati wa kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora ili hatua stahiki ziweze kuchukuliwa.

4.7 Taasisi za Fedha

Majukumu ya Taasisi za Fedha yatakuwa kama ifuatavyo:-

i) Kupokea fedha za ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kutoka Serikalini kupitia akaunti maalum kwa ajili ya kuwezesha malipo yanayostahili kwa watoa huduma;

ii) Kushirikiana na TOSCI kufanya usuluhishi wa malipo ya ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora pale itakapohitajika; na

iii) Kufanya malipo kwa Wazalishaji/Waagizaji wa mbegu zilizotoa huduma ya kuuza mbegu za mahindi za ruzuku kwa wakulima baada ya kupata idhini ya TOSCI.

4.8 Wakulima

Majukumu ya wakulima watakaonufaika na ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora yatakuwa kama ifuatavyo:-

i) Kuhakikisha kuwa wamesajiliwa kwenye mfumo wa ruzuku ya pembejeo za kilimo wa kidijiti ili kupata namba ya utambulisho ya mkulima itakayotumika kununua mbegu za ruzuku;
ii) Kuhuisha taarifa zake kwenye mfumo wa ruzuku wa kidijiti ili kuweza kununua mbegu kulingana na ukubwa wa shamba;
iii) Kutunza namba ya utambulisho ili kutumika katika ununuzi wa mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa utaratibu wa ruzuku;
iv) Kuonesha namba ya utambulisho aliyopewa wakati wa usajili anapokwenda kununua mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa wakala;
v) Kuthibitisha manunuzi ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa kutoa namba ya siri (One Time Password - OTP) kwa wakala anaponunua mbegu za ruzuku;
vi) Kununua mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa bei ya ruzuku iliyotangazwa na Serikali; na
vii) Kutoa taarifa kwa TOSCI au Kiongozi wa Serikali aliye karibu na eneo lake kuhusu viashiria vya udanganyifu vitakavyojitokeza wakati wa kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora ili hatua stahiki ziweze kuchukuliwa.

5.0 UTARATIBU WA KUPOKEA MALALAMIKO

Mwongozo huu unaweka utaratibu wa kupokea na kushungulikia malalamiko yanayoweza kujitokeza wakati wa utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kama ifuatavyo:-

i) Mnufaika wa Mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kabla ya kuwasilisha malalamiko yake TOSCI, atapaswa kuwasilisha malalamiko yake kwa maandishi kwa mdau aliyempatia huduma husika na nakala kwa Afisa Kilimo wa Kijiji au Kata husika. Mtoa huduma atatakiwa kutoa majibu/ufafanuzi kwa maandishi kwa mlalamikaji katika kipindi cha siku tano (5) tangu tarehe ya kupokea malalamiko hayo na nakala kwa Afisa Kilimo wa Kijiji au Kata husika ambaye ataingilia kati na kusuluhisha au kupendekeza hatua stahiki zinazoweza kuchukuliwa;

ii) Endapo mtoa huduma hatashughulikia malalamiko hayo kwa kipindi tajwa hapo juu, mlalamikaji anaweza kuwasilisha malalamiko yake TOSCI kwa maandishi akiambatisha pamoja na barua ya malalamiko aliyoiwasilisha kwa mtoa huduma husika;

iii) Baada ya TOSCI kupokea malalamiko hayo itafanya ufuatiliaji ikiwa ni pamoja na kuwasiliana na mtoa huduma aliyelalamikiwa na kutatua malalamiko hayo katika kipindi cha siku 14 au kuchukua hatua stahiki kwa mujibu wa sheria za nchi;

iv) Iwapo mlalamikaji hataridhika na hatua zitakazochukuliwa na TOSCI, anaweza kuwasilisha malalamiko yake Wizara ya Kilimo kwa maandishi ndani ya siku 21 baada

ya kupokea maamuzi ya TOSCI. Baada ya kupokea malalamiko hayo, Wizara itafanya ufuatiliaji na kutoa ushauri au maelekezo au kuchukua hatua stahiki ndani ya siku 21.

6.0 MAMBO YA KUZINGATIA

Wadau wote wanapaswa kuzingatia masuala yafuatayo:-

i) Mkulima hataruhusiwa kutumia namba ya mkulima mwingine kununua mbegu au pembejeo zingine za kilimo;
ii) Wazalishaji/Waagizaji na Mawakala hawaaruhusiwa kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora nje ya mpango wa ruzuku. Aidha, mdau yeyote atakayefanya udanganyifu kwa kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora nje ya mfumo wa ruzuku atachukuliwa hatua kwa mujibu wa Mwongozo huu na Sheria za nchi ikiwa ni pamoja na Sheria ya Mbegu, Sheria Na. 18 ya Mwaka 2003.
iii) Wazalishaji/Waagizaji na Mawakala wanapaswa kuuza mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa kuzingatia bei ya ruzuku;
iv) Mpango wa utoaji wa ruzuku ya mbegu za mahindi zilizothibitishwa ubora kwa msimu wa 2025/2026 utafikia ukomo tarehe 30 Juni, 2026;
v) Mtoa huduma atatakiwa kutoa taarifa zake katika kituo cha mauzo kwa kuainisha majina ya kampuni ya mbegu/wakala/chama cha ushirika, sanduku la posta/namba ya nyumba ya eneo la biashara/mtaa, namba ya simu au anuani ya barua pepe ili kuwezesha mawasiliano kati yake na wateja/wanufaika wa mpango wa ruzuku;
vi) TOSCI, Sekretarieti za Mikoa na Mamlaka za Serikali za Mitaa zinapaswa kufanya ufuatiliaji wa mara kwa mara ili kubaini changamoto zilizopo katika utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu na kuzitafutia ufumbuzi;
vii) Wadau wanaweza kupata ushauri wa kiutaalam kupitia wataalam wa kilimo waliopo katika ngazi ya Wilaya, Kata, Kijiji au kupiga simu katika Kituo cha Huduma kwa Wateja cha Wizara ya Kilimo kupitia namba 0733 800 200 na 0800 110 153/4 kuanzia saa 1:30 Asubuhi hadi saa 4:00 Usiku;
viii) Wazalishaji/Waagizaji wanapaswa kufuata utaratibu wa kuwasilisha madai ya malipo kwa huduma zilizotolewa kwa wakulima kama ilivyoainishwa katika Mwongozo huu; na
ix) Wadau wafuate utaratibu wa kuwasilisha na kushughulikia malalamiko kama ilivyoainishwa katika Mwongozo huu.

7.0 UHUISHAJI WA MWONGOZO

Mwongozo huu utahuishwa kila baada ya msimu wa kilimo kufika ukomo. Aidha, Mwongozo huu unaweza kufanyiwa maboresho wakati wowote kulingana na mahitaji ili kukidhi malengo ya Serikali katika utekelezaji wa mpango wa ruzuku ya mbegu za mahindi.